

Одним із напрямків розвитку екологічної освітньо-виховної роботи плануються тематичні тижні із науковими співробітниками парку. Наразі в Мезинському національному природному парку працюють чотири науковці: орнітолог, ботанік, археолог, ентомолог. Тематичні тижні будуть організовуватися на природі для всіх бажаючих, а особливо для школярів, під час таких занять фахівці допоможуть бажаючим поринути в світ науки, та практиці розкажуть всі тонкощі даного предмету.

Отже, Мезинський національний природний парк виступає однією з головних установ яка проводить неформальну еколого-освітню роботу на території Чернігівщини. Та є провідною установою у формуванні екологічної культури та свідомості підростаючого покоління

СПІВПРАЦЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ МЕРЕЖІ «ОСВІТА В ІНТЕРЕСАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ» З УСТАНОВАМИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Нігородова С.О., Національний координатор Програма малих грантів ПРООН-ГЕФ в Україні

Дяченко М.О., Партнерська мережа «Освіта в інтересах сталого розвитку»

Кириченко В.М., Програма малих грантів ПРООН-ГЕФ в Україні

Потоцька С.О., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Чернігівська обласна організація Українського товариства охорони природи,

Журавель С.С., Житомирський агротехнічний коледж, Мережа ОГС «Зелена Житомирщина»

Волохова О.В., ГО «Екологічне майбутнє»

Бондар А.О., ГО «Екологічне майбутнє»

Розглянуто роботу Партнерської мережі «Освіта в інтересах сталого розвитку», що створена за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду Програми розвитку ООН. Наведені результати співпраці з ПЗФ, закладами освіти, науковими установами, спрямовані на сприяння розширенню можливостей для сталого розвитку в Україні завдяки освіті для молоді. Партнерська мережа сприяє реалізації Стратегії ЄЕК ООН.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічна освіта, співпраця, мережа, природно-заповідний фонд, ПМГ ГЕФ, громада, молодь.

COOPERATION OF THE PARTNERSHIP NETWORK "EDUCATION IN THE INTEREST OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE" WITH INSTITUTIONS OF THE NATURE RESERVE FUND OF UKRAINE

Nigorodova S.O., National Coordinator UNDP-GEF Small Grants Program in Ukraine

Dyachenko M.O., Partnership Network "Education for Sustainable Development"

Kyrychenko V.M., UNDP-GEF Small Grants Program in Ukraine

Potocka S.O., National University "Chernihiv Collegium" named after T.G. Shevchenko, Chernihiv Regional Organization of the Ukrainian Society for Nature Protection

Zhuravel S.S., Zhytomyr Agrotechnical College, CSO Network "Green Zhytomyr Region"

Volokhova O.V., NGO "Ecological Future"

Bondar A.O., NGO "Ecological Future"

The work of the Partnership Network "Education for Sustainable Development", created with the support of the Small Grants Program of the Global Environment Facility of the United Nations Development Program, is considered. The results of cooperation with the NFP, educational institutions, research institutions are aimed at promoting opportunities for sustainable development in Ukraine through education for young people. The partner network contributes to the implementation of the UNECE Strategy.

Keywords: sustainable development, environmental education, cooperation, network, nature reserve fund, GEF SGP, community, youth.

Партнерська мережа «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» (далі - Мережа) була створена у 2013 році за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду Програми розвитку ООН (далі ПМГ ПРООН-ГЕФ). Важливість консолідації зусиль представників організацій громадянського суспільства (ОГС) постала з моменту прийняття в 2005 році Стратегії Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН) з питань освіти в інтересах сталого розвитку. Громадські організації є одним з головних рушійних чинників в практичній реалізації політики та інструментів освіти в інтересах сталого розвитку в Україні. Серед основних завдань Мережі: об'єднати всі зацікавлені сторони у єдину Мережу; створення платформи для обміну досвідом, інформацією, матеріалами та корисними контактами; забезпечити доступ та збір наявних нормативних національних та міжнародних документів, навчальних матеріалів, інформацію про міжнародний досвід тощо у галузі освіти для сталого розвитку (СР); сприяти навчанню українського суспільства навичкам будувати власне життя з урахуванням потреб сталого розвитку.

Для України особливо актуальною є проблема збереження біорізноманіття. Учасникам Мережі надаються можливості долучатися до міжнародних процесів, зустрічатися з однодумцями з різних куточків України. За підтримки ПМГ ПРООН-ГЕФ реалізовано різноспрямовану співпрацю Мережі з природно-заповідними територіями та науковими установами, закладами освіти і громадськими екологічними організаціями для реалізації Стратегії ЄЕК ООН.

Освітня діяльність в заповідниках і національних природних парках здійснюється з метою забезпечення підтримки природно-заповідної справи широкими верствами громади, як необхідної умови виконання ними своїх природоохоронних функцій, сприяння вирішенню регіональних екологічних проблем, участі у формуванні екологічної свідомості та розвитку екологічної культури громади. Ключовим завданням освітньої діяльності установ природно-заповідного фонду (ПЗФ) є формування глибокого розуміння наукової, природоохоронної та культурної ролі заповідних територій, сучасних уявлень про роль природно-заповідних територій у збереженні біо- та ландшафтного різноманіття як основи стабільності біосфери, а також усвідомлення їх місця і ролі в системі сталого соціально-економічного розвитку країни.

Проекти ПМГ ПРООН-ГЕФ включають діяльність щодо поширення обізнаності, підвищення екологічної свідомості та культури молоді, питання соціальної інклюзії людей з обмеженими можливостями, вирішує гендерні питання шляхом надання роботи жінкам на період впровадження проекту, запровадження кращих екологічних практик в навчальних закладах України. До реалізації проектів залучається широке коло зацікавлених осіб, учнівської молоді, викладачів, представників наукових інституцій, місцевої влади, представників установ природно-заповідного фонду: біосферні заповідники: «Карпатський» та «Чорнобильський»; національні природні парки: «Мезинський», «Голосіївський»; регіональний ландшафтний парк «Ялівщина», Ботанічний сад Поліського національного університету та ін. Це сприяє поширенню інформації стосовно результатів проектів, екологічних ініціатив, кращих практик щодо збереження довкілля.

Прикладом такої співпраці може слугувати проведення в липні 2016 року експедиції «Стежками академіка Л.С. Берга» в межах території, що належить до складу Мезинського національного природного парку. Після того, як понад сторіччя минуло від часу проведення такої експедиції, науковці кафедри екології та охорони природи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (ЧНПУ) та викладачі Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді Чернігівської обласної ради (ЧОПЛ) виступили з ініціативою її відтворення у такому форматі. Чернігівська обласна організація Українського товариства охорони природи, Партнерська мережа підтримали та допомогли втілити ідею з розвитку партнерства «об'єкти ПЗФ – установи освіти», що дозволить в майбутньому розширити спектр співпраці

проведення постійно діючих наукових студентських або учнівських експедицій на модельних об'єктах природно-заповідного фонду в різних природно-географічних зонах України. Важливим аспектом такого заходу є інформаційне поширення досвіду співпраці «національний природний парк – заклад освіти» при вивченні природно-історичної спадщини та формування ефективної моделі науково-дослідницької роботи для інших природно-заповідних установ України. Також слід акцентувати особливу увагу на природно-заповідних територіях під час відзначення окремих екологічних дат через призму їх цінності, практичної природоохоронної діяльності та ефективного сприйняття системою громадянського суспільства і збалансованого розвитку території.

За підтримки ПМГ ПРООН-ГЕФ та Партнерської мережі «Освіта в інтересах сталого розвитку» у 2017 році відбувся Третій Всеукраїнський дитячий екологічний форум «Діти за довкілля: Майбутнє обираємо Ми!» в м. Чернігів. На території Регіонального ландшафтного парку «Ялівщина» було проведено захід «Розвиток мереж, лідерства серед молоді та партнерств: кращі приклади у реалізації принципів освіти в інтересах сталого розвитку»), екологічний квест на території стежки парку «Ялівщина» та екскурсія по агробіостанції «Дитячий ботанічний сад».

В рамках проекту ПМГ ПРООН-ГЕФ «Розвиток спроможності молодіжного кліматичного центру та нові можливості для сільської молоді» створено Молодіжний кліматичний центр на базі Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді на території Агробіостанції, яка розміщена в північно-східній частині міста Чернігова, на території регіонального ландшафтного парку "Ялівщина". Діяльність центру сприяє навчанню молоді приймати обґрунтовані та відповідальні рішення на користь екологічної цілісності, враховуючи економічну та соціальну складові. Розширює можливості молоді у розробці та впровадженні проектних ініціатив в громадах, сприяє розумінню взаємозв'язків між глобальними екологічними проблемами і сталим розвитком громад та діями на місцевому рівні. Також в центрі буде створено бібліотеку. До цього процесу буде залучено громадські організації-учасники Мережі, вищі та загально-освітні заклади, еколого-освітні та наукові відділи установ ПЗФ.

Завдяки приєднанню до Мережі, НПП «Голосіївський» здобув додаткові можливості для популяризації його діяльності та створення позитивного іміджу шляхом проведення спільних еколого-просвітницьких заходів. Так співробітники парку в червні 2015 року взяли участь Всеукраїнському дитячому екологічному форумі «Діти за довкілля: Майбутнє обираємо Ми!». У рамках Форуму пройшла конференція та круглий стіл на тему «Актуальні питання розвитку системи освіти в інтересах сталого розвитку (ОСР) в Україні» за участю провідних українських та міжнародних експертів у сфері освіти та вчителів з усіх регіонів України, які сформували платформу для обговорення та обміну досвідом щодо найкращих практик впровадження принципів ОСР, а також пріоритетів та бачення плану діяльності України після 2015 року, завершення Десятиріччя ОСР, проголошеного ЮНЕСКО. На території парку обладнано еколого-пізнавальну стежку «Перстень Мавки», створено Зелений клас у Лісовій школі.

За підтримки проекту ПМГ ПРООН-ГЕФ «Підвищення рівня обізнаності з питань захисту озонового шару та запобігання змінам клімату – національний внесок у виконання Монреальського протоколу», Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління і Партнерської мережі «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» на базі Карпатського біосферного заповідника проведено тренінг «Захистимо озоновий шар!». Серед учасників були представники природно-заповідного фонду Закарпатської області та Київського Національного природного парку «Голосіївський», представники освітніх закладів та громадських організацій. Тренерами виступили викладачі кафедри методології освіти для сталого розвитку Державної екологічної академії, наукові співробітники лабораторії позашкільної освіти НАПНУ, викладачі Науково-методичного центру ІППО

Київського університету імені Бориса Грінченка, тренери-експерти Партнерської мережі «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. Програма була дуже насиченою. Розпочали викладачі з цікавої гри, щоби познайомитися з аудиторією. Далі учасники розгадували кросворд на тему озонового шару. Практикували гру «Плітка», яка в жартівливій формі вчить завжди апелювати до першоджерела. Порівнювали відеоролики про озон та їхню доступність для глядачів. Говорили багато про озоновий шар та його охорону і про стереотипи щодо цієї теми. Потім усі випробували свої акторські здібності в грі «Теледень», де кожна з груп мала представити своє шоу на різні теми стосовно охорони довкілля. Не менш пізнавальним було «колесо життя», де вісім учасників одночасно малювали відповіді на запитання про озоновий шар. Це завдання дає змогу викладачу визначити темпераменти учасників за їхньою поведінкою. Наприкінці за допомогою графічних тестів, учасники перевіряли засвоєні знання та обговорювали все почуте за день. Учасники отримали сертифікати. Крім здобутих знань, учасники познайомилися між собою та обмінялися досвідом. Також приємно, що вже вдруге за короткий період часу саме на базі Карпатського біосферного заповідника відбувся такий захід, адже в травні цього року Державна екологічна академія проводила курси підвищення кваліфікації для майстрів лісу та фахівців із екоосвіти і рекреації. Важливо те, що тепер вчителі та екоосвітняни, які брали участь у тренінгу, поширюватимуть знання у формі цікавих екологічних ігор та інтерактивних занять серед школярів, у такий спосіб виховуючи нове покоління екологічно свідомих громадян.

В Ботанічному саду Поліського національного університету м. Житомира за підтримки ПМГ ПРООН-ГЕФ відбувся семінар на тему "Компостування у Громадах – Молодь Діє!". Даний семінар спрямований на привернення уваги молоді та громади до проблеми спалювання сухої рослинності, яка щорічно завдає шкоди навколишньому природному середовищу, призводить до значних матеріальних втрат, а також має негативний вплив на здоров'я людини та може призвести до летальних наслідків. Тому, одним із шляхів вирішення даної проблеми є запровадження та поширення руху компостування, як альтернативного способу утилізації органічних відходів, що, в свою чергу, матиме значний соціально-економічний вплив.

На даному семінарі науковцями Поліського національного університету була представлена технологія виробництва біогумусу шляхом вермикомпостування органічних відходів. Технологія вермикомпостування є успішною альтернативою щодо утилізації і переробки органічних відходів за допомогою вермикультури або черв'яків та включає такий процес як вермикультивування, тобто штучне розведення компостних черв'яків. В технологічному процесі черв'яки використовуються для прискорення та більш якісної переробки різних органічних відходів промисловості і сільськогосподарства в біодобриво. Така технологія стане у нагоді представникам громад, що мають власні домогосподарства із земельними ділянками, сільськогосподарськими угіддями тощо, дозволить значно зекономити витрати. Вермикомпостування - це безвідходна та безпечна технологія для навколишнього середовища, що надає можливість одержати екологічно-якісне добриво – біогумус. Біогумус необхідний для відновлення родючості ґрунтів, збільшенню врожайності екологічно якісної сільськогосподарської продукції, а також для отримання додаткової кількості кормового білка у вигляді біомаси дощових черв'яків, що необхідна в галузі тваринництва, а також як сировина для харчової, фармакологічної і парфюмерної промисловості.

За результатами даного семінару, всі учасники заходу отримали корисні та практичні знання щодо технології компостування, а це, в свою чергу, сприяло формуванню екологічного мислення, освоєнню навичок збереження довкілля, адаптації до змін клімату та раціонального природокористування. І наразі молодь та громади Житомирщини використовують набутий досвід у впровадженні еколого-економічної моделі

вермикомпостування з технологією вермикультивування у власних домогосподарствах та закладах освіти.

На базі Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника відкрито еколого-освітній інформаційний центр «Екологічний простір». Це стало можливим в рамках грантового проєкту ПМГ ПРООН-ГЕФ «Молодь в дії! Розбудова спроможності та партнерств задля ефективного залучення молоді до кліматичних рішень» та за підтримки БО «Центр громадянської освіти» та ГО «Екологічний простір – 2020».

Інформаційний центр став місцем здійснення еколого-просвітницької діяльності, втілення екологічних, науково-дослідницьких та творчих ініціатив, проведення ділових зустрічей. Тут акумулюється інформація про екологічні заходи та відповідні інновації Іванківського й Поліського районів (Київська область). Також, «Екологічний простір» є центром надання інформації про актуальну екологічну ситуацію в районах, діяльність природоохоронних установ, екскурсійні маршрути.

На сьогодні установи ПЗФ можуть стати потужною платформою для впровадження принципів сталого розвитку та гармонізації екологічного законодавства. В цьому сенсі необхідне надання співробітникам установ ПЗФ комплексних знань щодо використання міжнародних стратегій, принципів, досвіду з питань сталого розвитку. Це значно підвищить можливості комунікацій та поширення передового досвіду під час здійснення еколого-освітньої роботи з представниками широкого загалу і виведе на якісно новий рівень співробітництво як між установами ПЗФ, так і усіма природоохоронними установами та закладами освіти. Найвірніший шлях до сталого розвитку висвітлює освітня платформа, а представники Мережі демонструють гарні приклади поєднання навчання і практичної діяльності задля досягнення цілей освіти в інтересах сталого розвитку. Мережа, яка об'єднує партнерів з усіх куточків України та відіграє важливу інформаційно-освітню роль, виступає навчальною платформою для молоді, що надає їй можливість в подальшому розробляти та впроваджувати екологічно дружні проєкти та ініціативи у власних громадах. А партнери через напрямки реалізації проєктів мають можливість долучатися до міжнародних процесів, зустрітися з однодумцями з різних куточків України, які працюють на різних ланках – педагогічній, науковій, державній.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ТА ПОКАЗНИКІВ ЕКОЛОГО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ «ДЕРМАНСЬКО-ОСТРОЗЬКИЙ»

Павлова Н.В., Національний природний парк «Дермансько-Острозький»

Столяр Н.В., Національний природний парк «Дермансько-Острозький»

Розглянуто основні форми та методи еколого-освітньої та виховної діяльності в національному природному парку «Дермансько-Острозький». Проаналізовано статистику проведених екологічних заходів та кількості залучених учасників. Запропоновано заходи для вдосконалення еколого-освітнього напрямку парку.

Ключові слова: екологічна освіта, форми екологічного виховання, Національний природний парк «Дермансько-Острозький».

ANALYSIS OF THE MAIN DIRECTIONS AND INDICATORS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION ACTIVITY IN THE DERMANSKO-OSTROZKY NATURAL NATURE PARK

Pavlova N.V., Dermansko-Ostrozky National Nature Park

Stolyar N.V., Dermansko-Ostrozky National Nature Park